

תזכיר חוק אימוץ ילדים (תיקון מס'..) (כשירות לאמץ והתאמת מאמצים לילד), התשע"ט-2019

א. שם החוק המוצע

חוק אימוץ ילדים (תיקון מס'..) (כשירות לאמץ והתאמת מאמצים לילד), התשע"ט-2019

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

תזכיר חוק זה נכתב בהמשך להמלצות הוועדה לבחינת חוק אימוץ ילדים התשמ"א - 1981 והליכי האימוץ בישראל, בראשות כב' השופט (בדימוס) יהושע גרוס (להלן - "ועדת גרוס" או "הועדה"). ועדה זו נדרשה לבחינת הצורך בתיקוני חקיקה של חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981 (להלן - "חוק האימוץ" או "החוק"), ולבחינת הליכי האימוץ בישראל על כל שלביהם, על רקע התמורות שחלו בחברה הישראלית מאז נחקק חוק האימוץ לפני קרוב לארבעים שנה, לאור העקרונות שהותוו במסגרת האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד, 1989, אשר מדינת ישראל אשררה בשנת 1991 (להלן - "האמנה בדבר זכויות הילד").¹

המלצת הוועדה הייתה לחוקק חוק אימוץ ילדים חדש אשר יחליף את החוק הקיים ויעגן בתוכו את המלצותיה. בהמשך להמלצה זו, נעשתה עבודה מקיפה של כלל משרדי הממשלה הרלוונטיים לבחינת המלצות הוועדה לצורך גיבוש נוסח סופי של הצעת החוק. עבודה מקיפה זו טרם הושלמה ואולם, על רקע התחייבות המדינה בבג"ץ 3217/16 המרכז הרפורמי לדת ומדינה התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד הרווחה והשירותים החברתיים (פורסם בנבו, 17.04.2016) (להלן - "בג"ץ 3217/16"), הוחלט על פיצול הרפורמה בחוק האימוץ כך שבשלב הראשון יתוקן החוק הקיים רק בנוגע לתנאי הכשירות לאימוץ ולקביעת מנגנון התאמת מאמצים לילד, ובמקביל תושלם העבודה הבין משרדית לצורך גיבוש חוק אימוץ חדש המתייחס לכלל המלצות ועדת גרוס ואשר יחליף את חוק האימוץ הקיים.

מטרת החוק המוצע, בהמשך להמלצות ועדת גרוס, הינה להבנות את תהליך הבחינה של מי שמבקשים לאמץ ילד בישראל ואת תהליך ההתאמה של ילד מסוים שהוחלט כי לא ניתן להשיבו לבית הוריו ויש צורך באימוצו, למאמצים מסוימים. ועדת גרוס הדגישה כי יש חשיבות לשקיפות בנוגע להליכי האימוץ, הגם שהפרטים עצמם של המבקשים לאמץ ושל הליכי האימוץ המסוים הינם חסויים, ולפיכך מוצע לעגן בחוק את תהליך הבחינה וההתאמה של מי שמבקש לאמץ ילד.

בעניין זה נאמר בדו"ח הוועדה² כי:

"...חייבת להיות שקיפות מלאה לגבי הליכי האימוץ הכלליים, הן אלה הנעשים בבתי המשפט והן אלה הנעשים על ידי השירות למען הילד והעובדים הסוציאליים במערך הרווחה. שקיפות כזו מחייבת הוראות ברורות וידועות לציבור לגבי כלל הפעילות הנוגעת לאימוץ ילדים, הנעשית על ידי רשויות הרווחה... לשקיפות חשיבות רבה לשם הגברת אמון הציבור במערכות השונות, לשם הנחייה ברורה של העובדים בהן, לשם שמירת השוויון בדרך הטיפול בין מאמץ למאומץ... ולשם האפשרות של הציבור לבקר את מערכות הרווחה במקרה הצורך" (עמוד 22 לדו"ח).

בהמשך לכך, ובהתייחס לנושא תזכיר החוק הנוכחי אמרה הוועדה כי:

"שקיפות פעילותם של גופים ציבוריים היא כלי יעיל לפיקוח על פעולותיהם והחלטותיהם וביצוע בקרה שוטפת. שקיפות בדבר התנהלות ההליך בגדרו מתבצעת הערכה והתאמה בין הורים מאמצים למאומצים

¹ אמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, 221 (נפתחה לחתימה ב-1989) (אשררה ונכנסה לתוקף ב-1991).

מרגע הגשת הבקשה ועד לשלב מסירת הילד לחזקת ההורים המאומצים תגביר את אמון הציבור במערכת, תגדיל את מעורבות הפרט ותצמצם קיומו של חשש מפני פגיעה במראית פני הצדק" (עמוד 119 לדו"ח).

ההצעה הנוכחית מתייחסת הן לתנאי הסף בהם על המבקשים לאמץ ילד לעמוד והן להליך הערכת הכשירות של המבקשים והכללתם במאגר מידע ייעודי. כן מתייחסת ההצעה לשיקולים לפיהם יוחלט על ידי הגורמים המוסמכים במשרד הרווחה להמליץ לבית המשפט מי יהיה מאמץ של ילד מסוים, לרבות סדרי עדיפויות בשיקולים אלה, כאשר במרכז כל החלטה כזו נמצא שיקול העל של "טובת הילד".

יש לציין כי במהלך השנים בהן התקיימו דיוני הוועדה והתקופה שהתארכה בה נערך הדו"ח, נחקק חוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016 (להלן - "חוק האומנה") אשר לו זיקה רבה להמלצות שבדו"ח ולכן בתיקון זה אף נעשו התאמות להסדרים שנקבעו בחוק האומנה.

ג. עיקרי החוק המוצע

עיקר 1:

מוצע לבטל את תנאי הסף הדורש זוגיות של "איש ואשתו יחד" דווקא, תוך עמידה על כך שככל שמדובר במבקשים שהם בני זוג, נדרש קשר זוגי יציב וממושך, ללא קשר לסוג הזוגיות. עם ביטול הכלל מוצע לבטל גם את החריגים לו ולקבוע במקום זאת כלל הנותן עדיפות לאימוץ על ידי בני זוג על פני מאמץ יחיד.

עיקר 2:

מוצע להותיר את הכלל לפיו "אין מאמץ אלא בן דתו של המאומץ" אך עם זאת לקבוע לו חריגים בהם יתאפשר אימוץ על אף העדר זהות דתית בין המאמץ למאומץ, וזאת במקרים המיוחדים המפורטים בסעיף, בהם שיקולי טובת הילד מצדיקים סטייה מהכלל האמור.

עיקר 3:

מוצע להקים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים מאגר מידע משותף של המבקשים לאמץ ילד ושל המבקשים לקבל רישיון לאומנה. המאגר יכלול שלוש רשימות נפרדות: רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה והחלטות שניתנו בהן (להלן - מאגר האומנה); רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה ונתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ ילד בהמשך ונמצאו מתאימים לכך (להלן - מאגר אומנה עם אופק לאימוץ) ורשימה של פונים שהגישו בקשות לאמץ ילד לפי חוק האימוץ (להלן - מאגר האימוץ).

מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה, מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם.

מוצע לקבוע סעיף המתייחס לסודיות מאגר המידע על מנת להבטיח כי המידע הנכלל במאגר יישמר בדרך שתבטיח הגנה עליו ותמנע שימוש בו בניגוד לתכליות הקבועות בחוק זה.

בנוסף, מוצע לקבוע כי הבקשה לאמץ ילד ולהיכלל במאגר האימוץ תוגש לשירות למען הילד במשרד הרווחה והשירותים החברתיים בטופס שייקבעו השרים וכי במועד הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות להיות אומן באומנה עם אופק לאימוץ.

כן מוצע לעגן את התנאים הנדרשים לצורך רישום במאגר האימוץ על מנת להביא לכך כי המבקשים לאמץ ילד יהיו אלו המתאימים לכך. העיקרון העומד בבסיס תנאים אלו הוא עקרון העל של "טובת הילד" המעוגן

² דו"ח הוועדה לבחינת חוק אימוץ ילדים התשמ"א - 1981 והליכי אימוץ ילדים בישראל (2016) (להלן - "הדו"ח").

בסעיף 3 לאמנה בדבר זכויות הילד. תנאי הכשירות מביאים לידי ביטוי את מגמת האחדת הדרישות לאומנה ולאימוץ, והם מהווים שילוב של המלצות ועדת גרוס בעניין, תוך התאמתן לדרישות המופיעות היום בסעיף 24 לחוק האומנה כדרישות כשירות לאומנה.

בין השאר, מוצע לבצע הערכת כשירות של אדם לאמץ ילד באמצעות חוות דעת בכתב שתיערך על ידי עובד סוציאלי, אם באמצעות מיקור חוץ לתאגיד למתן שירותי הערכה מקצועית שמשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים התקשר עמו, ואם על ידי עובד סוציאלי המועסק על ידי המשרד. כן מוצע כי ההחלטה הסופית בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תתקבל על ידי עובד סוציאלי ראשי לחוק האימוץ או מי שהסמיך לכך. ההצעה כוללת גם הוראות בדבר חובת עדכון פרטים של מי שנרשם במאגר ובדבר אפשרות מחיקה של מבקש ממאגר האימוץ.

מוצע לעגן את מנגנון התאמת המאמצים לילד מסוים ואת השיקולים שיש להתחשב בהם במסגרת התאמה זו. הצעה זו נסמכת, בין היתר, על המלצת ועדת גרוס לשקיפות מלאה לגבי הליכי האימוץ, הן אלה הנעשים בבתי המשפט והן אלה הנעשים על ידי השירות למען הילד והעובדים הסוציאליים במערך הרווחה. בהמשך לכך, מוצע לעגן לראשונה בחקיקה קווים מנחים שיש להתחשב בהם בעת התאמת מאמצים מתוך המאגר לילד מסוים, תוך הכפפתם לעקרון הרחב של טובת הילד.

כמו כן, מוצע לקבוע כי בבחינת התאמתם של מאמצים לילד תיבחן תחילה האפשרות לאימוצו על ידי קרובי משפחתו של הילד והכל בכפוף לטובת הילד. בהמשך לכך, מוצע לקבוע כי במידה והתקיימו נסיבות המצדיקות את אימוצו של הילד על ידי קרוב משפחתו או אדם קרוב אחר, ניתן יהיה לסטות מחלק מהתנאים הקבועים בסעיף 15d כתנאי כשירות לאימוץ.

באופן דומה, מוצע לקבוע כי בבחינת התאמתם של מאמצים לילד הנמצא בהשמה במשפחת אומנה, למעט אומנת חירום לפי פרק ח' לחוק האומנה, תיבחן תחילה האפשרות של משפחת האומנה לאמץ את הילד ותיבדק התאמתם לכך, והכל בכפוף לטובת הילד.

מוצע לקבוע כי במידה ונמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו של הילד ללא עדיפות ביניהם מבחינת טובתו של הילד, תהיה העדפה לבחירת מאמצים שלפחות לגבי אחד מהם פער הגילאים בינו לבין הילד נמוך מ-48 שנים, וכן לבחירת מאמצים שהם בני זוג על פני מאמץ יחיד, והכל בכפוף להתאמה לצרכיו של הילד ולטובתו.

עיקר 4:

מוצע לתקן את חוק האומנה כך שנושא הקמת מאגר המידע של המבקשים לאמץ ילד ושל המבקשים לקבל רישיון לאומנה והחלוקה לשלושה תתי מאגרים והשימושים במאגרים השונים - ייכתבו במפורש גם בחוק האומנה בהתאמה לחוק האימוץ.

עיקר 5:

מוצע לקבוע בחוק האומנה הוראה לפיה בעת הגשת הבקשה לקבלת רישיון אומנה יהיה על המבקש לציין האם הוא מעוניין בהשמת ילד אצלו, אשר עשוי להתעורר בעתיד הנראה לעין צורך באימוצו, והאם הוא יהיה מוכן לאמץ את הילד אם יתעוררו נסיבות כאמור.

עיקר 6:

בהתאמה למוצע בחוק האימוץ, מוצע לקבוע בחוק האומנה כי בעת הגשת בקשה לקבלת רישיון אומנה, יינתן למבקש מידע גם באשר לאפשרות לאמץ ילד או להיות אומן לילד שעשוי להתעורר בהמשך הצורך

באימוצו.

עיקר 7:

מוצע לקבוע בחוק האומנה כי החלטה על רישום מבקש במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בכפוף להסכמת עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ. מאחר שמדובר במבקשים שעשויים לשמש בעתיד כמאמצים לילד, ראוי כי ההחלטה על רישום במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תהיה גם בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ.

עיקר 8:

מוצע לתקן את סעיף 32 לחוק האומנה כך שיובהר כי ככלל משפחת אומנה עבור ילד תיבחר הן מתוך מאגר האומנה והן מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ. משפחת אומנה עבור ילד, בנסיבות שבהם עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו תיבחר מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ על מנת להבטיח, ככל הניתן, קביעות ורציפות בגידולו של הילד. במידה שלא נמצאה משפחת אומנה לילד בנסיבות כאמור, תיבחר משפחת האומנה גם מתוך מאגר האומנה שלא עם אופק לאימוץ וזאת על מנת שלא לעכב את השמתו במשפחת אומנה.

עיקר 9:

מוצע לקבוע כי הדרישה להסכמת העובד הסוציאלי לפי חוק האימוץ, תינתן גם בשלב ההשמה של הילד במשפחת אומנה עם אופק לאימוץ, ולא רק בשלב הרישום במאגר.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

ביטול סעיף 3 לחוק, החלפת סעיף 5 לחוק, הוספת סעיפים 15א-15א לחוק, תיקון סעיף 36א לחוק, ביטול סעיף 25(2) לחוק, תיקון סעיף 22 לחוק האומנה, הוספת סעיף 22(א1)-(א4) לחוק האומנה, תיקון סעיף 23 לחוק האומנה, הוספת סעיף 23(א1) לחוק האומנה, הוספת סעיף 26(ה) לחוק האומנה, תיקון סעיף 32 לחוק האומנה, תיקון סעיף 37(ג) לחוק האומנה.

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה, על תקנים במשרדי הממשלה ועל ההיבט המינהלי

תידרש תוספת תקציבית למשרד הרווחה אך בשלב זה אין עדיין הערכה תקציבית.

ו. נוסח החוק המוצע:

להלן נוסח החוק המוצע:

תזכיר חוק האימוץ (תיקון מס'..), (כשירות לאמץ והתאמת מאמצים לילד), התשע"ט-2019

1. ביטול סעיף 3 בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981³ (להלן – החוק העיקרי), סעיף 3 לחוק העיקרי - בטל.
2. החלפת סעיף 5 במקום סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא:
5. "דת (א) אין מאמץ אלא בן דתו של המאומץ ואולם רשאי בית המשפט ליתן צו אימוץ למי שאינו בן דתו של המאומץ, אם התקיים אחד מאלה:
- (1) המאמץ הוא בן זוגו של הורה המאומץ או של מי שאימץ אותו לפני כן ובלבד שאם הוא בן זוגו של מי שאימץ אותו לפני כן - לפחות אחד מהמאמצים יהיה בן דתו של המאומץ;
- (2) המאמץ הוא קרובו של המאומץ.
- (ב) לא נמצא מאמץ מתאים לילד שהוא בן דתו של המאומץ, רשאי בית המשפט, בנסיבות מיוחדות שיציין בהחלטתו, וכשהדבר נדרש לטובת הילד, ליתן צו אימוץ למי שאינו בן דתו של המאומץ אם התקיים אחד מאלה:
- (1) המאמצים הם בני זוג שאחד מהם הוא בן דתו של המאומץ;
- (2) לא נמצאו מאמצים כאמור בפסקה (1) והדבר עשוי למנוע את אימוצו של הילד או לחייב את המרת דתו;
- (ג) בקשה לאישור למסירת ילד למשפחה המיועדת לאמצו בנסיבות כאמור בסעיף קטן (ב) תוגש טרם מסירת הילד לפי סעיף 12.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 293; התשע"ח, עמ' 743.

(ד) בית המשפט רשאי ליתן צו לאימוץ ילד שהוא חסר דת גם על ידי מי שאינו חסר דת.

הוספת סעיפים 15א3. אחרי סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא:

עד 15יא

"הקמת מאגר מידע 15א. (א) שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים יקים מאגר מידע (להלן - מאגר המידע) של המבקשים לאמץ ילד לפי חוק זה והמבקשים לקבל רישיון לאומנה לפי חוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016⁴ (להלן - חוק אומנה לילדים).

(ב) מאגר המידע יכלול ברשימות נפרדות:

(1) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה, מידע בדבר הבקשות והחלטות בהן, הגוף המפעיל ומנחה האומנה שטיפל בכל בקשה, ולגבי מי שקיבל רישיון אומנה - רישיון האומנה שניתן, סוגו, תנאיו ותוקפו (להלן - מאגר אומנה).

(2) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה העומדים בתנאים הקבועים בסעיף 15ג, אשר נתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ את הילד בהמשך, אם יתעורר צורך בכך ופרטים נוספים לגביהם כאמור בפסקה (1) (להלן - מאגר אומנה עם אופק לאימוץ).

(3) פרטים של פונים שהגישו בקשות לאימוץ לפי חוק זה והחלטות שניתנו בהן, לרבות באשר למאפייני הילד המאומץ או מאפייני האימוץ ופרטים נוספים שיקבעו השרים (להלן - מאגר אימוץ).

⁴ ס"ח התשע"ו, עמ' 586; התשע"ז, עמ' 332.

(ג) מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה כהגדרתו בחוק אומנה לילדים (להלן - הממונה על רישוי האומנה), מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם יחד.

(ד) (1) הממונה על רישוי האומנה והעובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים יהיו רשאים לעיין בכלל הרשימות שבמאגר לצורך מילוי תפקידיהם לפי חוק זה ולפי חוק אומנה לילדים; כן יהיה רשאי לעיין בכלל הרשימות שבמאגר המפקח הארצי על האומנה שהוסמך לפי סעיף 51 לחוק אומנה לילדים, לצורך הפעלת סמכויותיו לפי החוק האמור וכן עובד סוציאלי לפי חוק זה שהוסמך לכך על ידי העובד הסוציאלי הראשי לפי החוק; העיון במאגר המידע ייעשה רק לצורך התכליות האמורות בסעיף זה ובמידה הנדרשת לשם כך.

(2) לא יעיין אדם במאגר ולא יעתיק ממנו מידע, אלא בהתאם להוראות סעיף זה.

(ה) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (ד), המידע שבמאגר המידע ישמש לעניינים הבאים:

(1) המידע שבמאגר האומנה ישמש לצורך איתור משפחת אומנה לילד;

(2) המידע שבמאגר אומנה עם אופק לאימוץ ישמש לצורך איתור משפחה לילד באומנה, בנסיבות שבהם עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו;

(3) המידע שבמאגר אימוץ ישמש לצורך איתור משפחה המיועדת לאימוצו של ילד שהוריו נתנו הסכמתם לאימוצו או שבית המשפט הכריז עליו כבר אימוץ או שעובד סוציאלי לחוק האימוץ ראה כי יש צורך למסרו למי שהסכים לקבלו לביתו בכוונה לאמצו לפי סעיף 12(ג).

15.ב. (א) מאגר המידע יישמר בנפרד מכל מידע אחר ולא יועבר או יחובר לכל מאגר מידע אחר או לרשת מחשבים חיצונית; אדם שהגיע אליו מידע ממאגר המידע לא יגלה אותו לאחר ולא יעשה בו כל שימוש אלא לשם ביצוע תפקידו על פי דין.

(ב) על אף הוראות פרק ד' לחוק הגנת הפרטיות והוראת כל דין אחר, לא יועבר מידע ולא ייעשה שימוש במידע ממאגר המידע אלא לצורך התכליות האמורות בסעיף, ובהתאם להוראות חוק זה בלבד.

(ג) מאגר המידע יישמר בדרך שתבטיח הגנה עליו ותמנע שימוש בלתי מורשה בו, לרבות עיון, העברה, העתקה או שינוי המידע בלא רשות כדין, ותמנע שימוש בו בניגוד להוראות חוק זה.

15.ג. (א) המבקש לאמץ ילד יגיש לשירות למען הילד במשרד הרווחה והשירותים החברתיים בקשה לאימוצו של ילד; הבקשה תוגש בטופס שייקבעו השרים ותכלול פרטים שייקבעו על ידם.

(ב) בעת הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך הצורך באימוצו (להלן - אומנה עם אופק לאימוץ).

15.ד. (א) רשאי להירשם במאגר האימוץ ובמאגר האומנה עם אופק לאימוץ מי שהתקיימו בו כל התנאים הבאים:

(1) הוא תושב ישראל כהגדרתו בסעיף
28ז;

(2) מלאו לו 25 וטרם מלאו לו 56 בעת
הפנייה;

(3) הוא וכל אדם אחר המתגורר עמו
אינם מכורים לסמים או לאלכוהול;

(4) הוא או אדם אחר המתגורר עמו לא
הורשעו בעבירת מין או אלימות או בעבירה
אחרת שמפאת מהותה, חומרתה או
נסיבותיה הוא אינו מתאים לאמץ ילד או
שתלויים ועומדים נגדו הליכים בשל חשד
לביצוע עבירה כאמור;

(5) במבקשים שהם בני זוג - ביום הגשת
הבקשה חלפו שלוש שנים מיום נישואיהם
או מיום שבו החלו לקיים משק בית
משותף;

(6) הוא בעל הכנסה קבועה, ואם מדובר
בבני זוג – אחד מהם לפחות בעל הכנסה
כאמור;

(7) יש בביתו מקום הולם שיש בו כדי
לאפשר את התפתחותו התקינה של ילד
ואת מימוש זכויותיו לפי חוק זה;

(8) ילדו לא הוכרז קטין נזקק
כמשמעותו בסעיף 2 לחוק הנוער (טיפול
והשגחה), התשי"ך-1960⁵ או שבמועד הגשת
בקשתו לאמץ ילד חלפו שבע שנים לפחות
מתום הכרזה כאמור;

⁵ ס"ח התשי"ך, עמ' 52.

(9) עובד סוציאלי לחוק האימוץ השתכנע כי אין במידע הרפואי הנוגע למבקש כדי ללמד על פגיעה ביכולתו לאמץ ילד;

(10) הוא עבר הערכה בדבר התאמתו לאמץ ילד כאמור בסעיף 15ה ונמצא כי הוא מתאים לדבר.

(ב) לא יירשם במאגר מבקש שיש לו בן זוג, אלא אם כן הבקשה הוגשה על ידי שני בני הזוג יחד ומתקיימים גם בבן הזוג התנאים לרישום במאגר, לפי סעיף זה; לא יינתן צו אימוץ אלא לשני בני הזוג יחד.

(ג) העובד הסוציאלי הראשי לפי חוק האימוץ רשאי לסרב לרשום מבקש במאגר האימוץ, מנימוקים שימסור למבקש ולאחר שנתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו, אף אם מתקיימים בו התנאים המפורטים בסעיף קטן (א), אם מצא כי מתקיימות נסיבות שבשלן אין הוא ראוי לשמש מאמץ.

הערכת כשירות לאמץ ילד
15ה. (א) לשם ביצוע הערכת כשירות של מבקש לאמץ ילד תיערך חוות דעת בכתב על כשירותו (בסעיף זה – חוות דעת). חוות הדעת תיערך על ידי עובד סוציאלי מטעם תאגיד למתן שירותי הערכה מקצועית שמשדד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים התקשר עמו, והנמצא בפיקוח המשדד, או על ידי עובד סוציאלי המועסק על ידי המשדד הכל כפי שייקבע שר הרווחה בהסכמת שר המשפטים; חלפו יותר משלוש שנים מאז בוצעה הערכת כשירות לאדם, תיערך לו הערכה משלימה, כפי שיקבע שר הרווחה בהסכמת שר המשפטים, בסמוך לפני שיימסר לו ילד לאימוץ.

(ב) עורך חוות הדעת ימליץ האם המבקש מתאים לאמץ ילד, ופרטים על אודות מאפייניהם האישיים של הילדים אותם הוא מתאים לאמץ, לרבות האפשרות לאמץ ילד אשר צומצמו לגביו תוצאות האימוץ כאמור בסעיף 16(1).

(ג) השרים רשאים לקבוע כללים נוספים בעניין דרכי הערכת התאמתם של מבקשים לאמץ ילד, לרבות קביעת חובה להשתתף במפגשי הכנה.

15. החלטה על רישום מבקש במאגר (א) החלטה בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תתקבל על ידי עו"ס ראשי או מי שהוא הסמיך לכך; החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל על ידי הממונה על רישוי האומנה בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק זה.

(ב) הודעה על החלטה בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תימסר למבקש בכתב תוך ציון זכותו להגיש ערר על החלטה זו לפי סעיף 36 לחוק זה.

(ג) אין ברישום במאגר כדי להוות התחייבות למסירת ילד לאימוץ.

15. הודעה על שינוי בפרטי המבקש (א) מבקש שנרשם במאגר חייב להודיע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ על כל שינוי מהותי במצבו, שיש בו כדי להשפיע על האימוץ, וכן חייב להודיע על כל שינוי הנוגע לתנאים שבסעיף 15ד; שינוי הנוגע לפרטים שנרשמו במאגר, יעודכן במאגר.

15.ח. מחיקה מהמאגר (א) התקבלה הודעה ממבקש על שינוי בפרטים שיש בו לכאורה כדי להשפיע על כשירותו או על התאמתו של מבקש לאמץ ילד, או התקבל מידע על שינוי כאמור, תועבר ההודעה או המידע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או לעובד סוציאלי לחוק האימוץ שהוא הסמיך לכך כאמור בסעיף 15(א) אשר יבחן מחדש את רישומו במאגר האימוץ.

(ב) השתכנע העובד הסוציאלי הראשי האמור בסעיף קטן (א), לאחר שנתן למבקש הזדמנות לטעון את טענותיו, כי המבקש אינו עומד יותר בתנאים שבסעיף 15ד או שעל פי ההערכה אינו מתאים לאמץ ילד – יימחק את המבקש ממאגר האימוץ.

(ג) החלטת העובד הסוציאלי האמור בסעיף קטן (א) כי המבקש אינו מתאים לאמץ ילד תינתן לאחר קבלת חוות דעת בכתב של עובד סוציאלי, כאמור בסעיף 15ה.

(ד) הודיע אדם הרשום במאגר המידע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ כי הוא אינו מעוניין עוד להיכלל במאגר האימוץ - יימחק רישומו ממאגר האימוץ.

בחירת מאמצים 15ט. (א) בבחירת מאמצים לילד תהיה טובת הילד שיקול ראשון במעלה.

(ב) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (ג) ו-(ד) מאמצים לילד ייבחרו מתוך מאגר האימוץ; לא נמצאו מאמצים מתאימים לילד מתוך מאגר האימוץ, ייבחרו מאמצים גם מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ.

(ג) בבחינת התאמתם של מאמצים לילד תיבחן תחילה האפשרות לאימוצו על ידי קרובי משפחתו של הילד והכל בכפוף לטובת הילד.

(ד) בבחינת התאמתם של מאמצים לילד הנמצא בהשמה במשפחת אומנה, למעט אומנת חירום לפי פרק ח' לחוק אומנה לילדים, תיבחן תחילה האפשרות של משפחת האומנה לאמץ את הילד ותיבדק התאמתם לכך, בהתאם להוראות חוק זה והכל בכפוף לטובת הילד.

(ה) בחירת מאמצים לילד תיעשה בכפוף להוראות סעיפים 4 ו-5 ובהתאם להוראות סעיף זה.

(ו) מבלי לגרוע מהאמור בפסקה (ה), בחירת מאמצים לילד תיעשה בהתחשב, בין השאר, בשיקולים הבאים:

(1) יכולת המאמצים לענות על צרכי הילד;

(2) רקעם של המאמצים, לרבות רקעה של המשפחה המורחבת;

(3) יכולת המאמצים לאפשר שמירת דרכי קשר עם בני משפחה אם קבע זאת בית המשפט;

(4) חתירה לרציפות בחיי הילד לרבות רציפות בחינוכו, ברקעו הדתי, התרבותי והלשוני;

(5) חתירה ככל האפשר לאימוץ אחים יחדיו;

(6) רצונות שהביע הילד בהתאם לגילו ולמידת בגרותו;

(7) העדפות של המאמצים בבקשתם לאמץ ילד;

(8) בקשה יזומה ומפורשת של הורי הילד הנוגעת לבחירת מאמצים לילד.

בחירה בין 15. (א) נמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו של הילד ללא עדיפות ביניהם מבחינת טובתו של הילד, תהיה העדפה לבחירת מאמצים שלפחות לגבי אחד מהם, פער הגילאים בינו לבין הילד נמוך מ-48 שנים וכן לבחירת מאמצים שהם בני זוג על פני מאמץ יחיד והכל בכפוף להתאמה לצרכיו של הילד ולטובתו.

(ב) נמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו של הילד בלא עדיפות ביניהם, תינתן עדיפות למי שהגיש את הבקשה במועד מוקדם יותר.

חריגים באימוץ על 15יא. התקיימו נסיבות המצדיקות את אימוץ הילד על ידי קרוב משפחה או אדם קרוב אחר אשר הגיש בקשה לאימוץ של ילד מסוים, רשאי עובד סוציאלי ראשי לחוק האימוץ לאשר את בחירתו של אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר להיות מאמץ לילד, אף אם לא מתקיימים בקרוב המשפחה או באדם הקרוב האחר התנאים לרישום במאגר האימוץ שבסעיף 15ד(א)(2), (5), (6) ו-(7) ובלבד שנקבע בחוות דעת של עובד סוציאלי לחוק זה כי טובתו של הילד המסוים באימוצו על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר.

4. תיקון סעיף 25 בסעיף 25 לחוק העיקרי, פסקה (2) - תימחק.

5. תיקון סעיף 36א בסעיף 36א לחוק העיקרי, המילים "התשע"ו-2016", – יימחקו.

6. תיקון חוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016 – לילדים

(1) בסעיף 22, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים יקים מאגר מידע (להלן - מאגר המידע) של המבקשים לקבל רישיון לאומנה לפי חוק זה ושל המבקשים לאמץ ילד לפי חוק אימוץ ילדים."

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) המאגר יכלול ברשימות נפרדות:

(1) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה, מידע בדבר הבקשות והחלטות בהן, הגוף המפעיל ומנחה האומנה שטיפל בכל בקשה, ולגבי מי שקיבל רישיון אומנה – רישיון האומנה שניתן, סוגו, תנאיו ותוקפו (להלן – מאגר אומנה).

(2) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה, העומדים בתנאים הקבועים בסעיף 15ד לחוק אימוץ ילדים, אשר נתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ את הילד בהמשך, אם יתעורר צורך בכך ופרטים נוספים לגביהם כאמור בפסקה (1) (להלן – מאגר אומנה עם אופק לאימוץ).

(3) פרטים של פונים שהגישו בקשות לאימוץ לפי חוק אימוץ ילדים והחלטות שניתנו בהן, לרבות באשר למאפייני הילד המאומץ או מאפייני האימוץ (להלן – מאגר אימוץ).

(2א) מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה, מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם יחד.

(3א) (1) הממונה על רישוי האומנה והעובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים יהיו רשאים לעיין בכלל הרשימות שבמאגר לצורך מילוי תפקידיהם לפי חוק זה ולפי חוק אימוץ ילדים; כן יהיה רשאי לעיין בכלל הרשימות שבמאגר המפקח הארצי על האומנה שהוסמך לפי סעיף 51 לחוק זה, לצורך הפעלת סמכויותיו וכן עובד סוציאלי לפי חוק אימוץ ילדים שהוסמך לכך על ידי העובד הסוציאלי הראשי לפי החוק האמור; העיון במאגר המידע ייעשה רק לצורך התכליות האמורות בסעיף זה ובמידה הנדרשת לשם כך.

(2) לא יעיין אדם במאגר ולא יעתיק ממנו מידע, אלא בהתאם להוראות סעיף זה.

(4א) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (3א), המידע שבמאגר המידע ישמש לעניינים הבאים:

(1) המידע שבמאגר האומנה ישמש לצורך איתור משפחת אומנה לילד;

(2) המידע שבמאגר אומנה עם אופק לאימוץ ישמש לצורך איתור משפחת אומנה לילד, בנסיבות שבהם עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו;

(3) המידע שבמאגר אימוץ ישמש לצורך איתור משפחה המיועדת לאימוצו של ילד שהוריו נתנו את הסכמתם לאימוצו או שבית המשפט הכריז עליו כבר אימוץ או שעובד סוציאלי לחוק האימוץ ראה כי יש צורך למסרו למי שהסכים לקבלו לביתו בכוונה לאמצו לפי סעיף 12(ג) לחוק אימוץ ילדים;”;

(3) בסעיף 23, בסעיף קטן (א), אחרי "יגיש לממונה על רישוי אומנה בקשה לקבלת רישיון אומנה לפי הוראות חוק זה" יבוא "בבקשה יציין המבקש האם הוא מעוניין בהשמת ילד אצלו, אשר עשוי להתעורר בעתיד הנראה לעין צורך באימוצו, והאם הוא יהיה מוכן לתת את הסכמתו לאמץ את הילד אם יתעוררו נסיבות כאמור";

(4) אחרי סעיף 23(א) יבוא :

"(1א) בעת הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות לאמץ ילד וכן להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו.";

(5) בסעיף 26, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא :

"(ה) החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק אימוץ ילדים.";

(6) בסעיף 32, האמור בו יסומן (א) ולאחריו יבוא :

"(ב) משפחת אומנה תיבחר מתוך מאגר האומנה ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ; משפחת אומנה עבור ילד, בנסיבות שבהם עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו תיבחר מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ; לא נמצאה משפחת אומנה לילד כאמור תיבחר משפחת האומנה גם מתוך מאגר האומנה."

(7) בסעיף 37, בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא "ככל שמדובר בהשמה ממאגר אומנה עם אופק לאימוץ, החלטה על משפחת האומנה שבה מושם הילד, תתקבל בהסכמה של עובד סוציאלי לפי חוק אימוץ ילדים."

סעיף 1:

מוצע לבטל את תנאי הסף הדורש זוגיות של "איש ואשתו יחד", תוך עמידה על כך שככל שמדובר במבקשים שהם בני זוג, נדרש קשר זוגי יציב וממושך, ללא קשר לסוג הזוגיות. הדרישה לקשר זוגי יציב וממושך באה לידי ביטוי במסגרת הדרישות להיכלל במאגר המיועדים לאמץ, שם נקבעה בסעיף 15ד(5) דרישה לפיה על מבקשים שהם בני זוג להראות כי ביום הגשת הבקשה חלפו שלוש שנים מיום נישואיהם או מהיום שבו החלו לקיים משק בית משותף.

כפי שפורט בדו"ח ועדת גרוס, מאז נחקק חוק האימוץ, חלו שינויים חברתיים משמעותיים בארץ ובעולם, ובין היתר, בכל הנוגע לקיומן של משפחות חדשות. בהקשר זה, נחלקה הוועדה בדעתה ביחס לשאלה האם יש מקום לתת ביטוי לשינויים חברתיים אלו במסגרת תנאי הכשירות לאימוץ, ובפרט ביחס לכלל הקבוע בסעיף 3 לחוק האימוץ ולפיו "אין אימוץ אלא על ידי איש ואשתו יחד". בהמשך להודעת המדינה במסגרת בג"ץ 3217/16 מוצע לאמץ את אחת העמדות שהוצגו במסגרת דו"ח ועדת גרוס ולפיה יש לבטל את תנאי הסף הדורש זוגיות של "איש ואשתו יחד" ולהסתפק בדרישה לזוגיות יציבה וממושכת ללא הדרישה לאיש ואשה דווקא.

כמו כן, סעיף 3 לחוק קובע חריגים לכלל של "איש ואשתו יחד" המאפשרים אימוץ על ידי מאמץ יחיד. עם ביטול הכלל מוצע לבטל אף חריגים אלו ולקבוע במקום זאת כלל הנותן עדיפות לאימוץ על ידי בני זוג על פני מאמץ יחיד (ר' סעיף 15(א) המוצע).

סעיף 2:

מוצע להחליף את סעיף 5 לחוק ולנסח סעיף חדש המאמץ את דעת הרוב בוועדת גרוס, אשר סברה כי יש להותיר את הכלל לפיו "אין מאמץ אלא בן דתו של המאומץ" אך יש מקום לקבוע חריגים לכלל. בהקשר זה, מוצע לאמץ את החריגים שהוצעו על ידי וועדת גרוס וכך לאפשר אימוץ על ידי מי שאינו בן דתו של המאומץ אם המאמץ הוא בן זוגו של הורה ביולוגי של המאומץ או בן זוגו של מי שאימץ אותו לפני כן ובלבד שאם הוא בן זוגו של מי שאימץ אותו לפני כן - לפחות אחד מהמאמצים יהיה בן דתו של המאומץ, וכן כאשר שני הוריו של הילד נפטרו והמאמץ הוא קרובו של המאומץ. כמו כן, בנסיבות מיוחדות שיציין בית המשפט בהחלטתו, כאשר לא נמצא מאמץ מתאים לילד שהוא בן דתו של המאומץ וכשהדבר נדרש לטובת הילד, בית המשפט רשאי יהיה ליתן צו אימוץ גם במצבים בהם אין קרבה משפחתית בין הילד המאומץ למאמץ וזאת מקום שבו המאמצים הינם בני זוג מעורבים בדתם כשאחד מהם הוא בן דתו של המאומץ, או במצב בו לא נמצאו זוג מאמצים שאחד מהם הוא בן דתו של המאומץ, והדבר עשוי למנוע את אימוצו של הילד או לחייב את המרת דתו; המקרה האחרון מתייחס במיוחד למצבים בהם הילד המיועד לאימוץ משתייך לדת שאינה בין הדתות השכיחות בישראל ובהעדר מבקשים שהם בני דתו – יימנע אימוצו.

השיקולים העומדים מאחורי סעיף זה, כפי שבאו לידי ביטוי בהמלצות ועדת גרוס, הינם כי במרקם העדין הקיים בין הדתות במדינת ישראל, ובמיוחד כאשר קיימת בישראל דת רוב אל מול דת מיעוט, יש מקום להשארת תנאי הזהות הדתית של המאמץ והמאומץ כתנאי סף, אך יחד עם זאת, יש לקבוע לו חריגים שיסודם בשיקולי טובת הילד. חריגים אלו נקבעו בשים לב לשינויים הדמוגרפיים באוכלוסייה בישראל ובין השאר, העלייה במספר המשפחות בהן ההורים הם בני דתות שונות.

יודגש כי כבר לפי הפרשנות הקיימת לסעיף 5, כאשר מדובר בילד שהוא חסר דת אין הכרח כי הוא יאומץ על ידי חסר דת דווקא, ומוצע לעגן פרשנות זו בחוק.

סעיף 3:

מוצע להוסיף לחוק הקיים את סעיפים 15א-15יא, כפי שיפורט להלן:

סעיף 15א - מוצע להקים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים מאגר מידע אשר יכלול שלוש רשימות נפרדות: רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה והחלטות שניתנו בהן (להלן - מאגר האומנה); רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה ואשר נתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ ילד בהמשך ונמצאו מתאימים לכך (להלן - מאגר אומנה עם אופק לאימוץ) ורשימה של פונים שהגישו בקשות לאמץ ילד לפי חוק האימוץ (להלן - מאגר האימוץ).

הקמת המאגר וחלוקתו לרשימות כאמור, הינה בהמשך להמלצות ועדת גרוס המבקשות להסתכל על האימוץ על פני רצף דרכי הטיפול בילדים בסיכון, תוך חתירה לקביעות ורציפות בגידולו של הילד. על מנת להביא לקביעות ורציפות כאמור, המליצה הוועדה על התייחסות לרצף האומנה והאימוץ כבר בשלב של גיוס ומיון הפונים המבקשים להיות אומנים ומאמצים כאשר, כפי שיובהר להלן, למטרה זו אף יש לחתור להאחדת תנאי הכשירות.

הוועדה התייחסה למקרים בהם ילדים מושמים במשפחות אומנה ולאחר תקופה של ניסיונות שיקום וטיפול מתברר כי ההורים אינם מסוגלים לטפל בילד וכי יש מקום להכריז על הילד כבר אימוץ. בהתייחס למצבים כאלה המליצה הוועדה "כי השמתו של ילד באומנה, כאשר יש סיכוי כי בעתיד יהיה צורך למסרו לאימוץ, תיעשה תוך חתירה לכך שהילד יושם אצל אומנים שהביעו את הסכמתם העקרונית להפוך בהמשך למאמצים אם יהיה בכך צורך, ונבדק כבר בעת ההשמה באומנה כי הם מתאימים עקרונית לשמש כמאמצים לילד המסוים" (עמוד 55 לדו"ח).

מצבים כגון אלו מחייבים שיתוף פעולה בין יחידות האומנה והאימוץ על מנת למצוא לילד את המשפחה המתאימה ביותר עבורו. לפיכך, מוצע כי יוקם מאגר מידע אחד של המבקשים לאמץ והמבקשים להיות אומנים. המאגר יחולק לשלוש רשימות נפרדות שניהולן יתחלק כך: מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה, מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם. אפשרות לעיון בכלל המאגרים תינתן גם למפקח הארצי על האומנה ולעובד סוציאלי לחוק אימוץ ילדים שהוסמך לכך. אפשרות העיון ההדדית נועדה על מנת שבמצבים בהם לא נמצאו אומנים או מאמצים מתאימים לילד במאגר הייעודי (לדוגמא: לא נמצאו מאמצים מתאימים לילד מסוים במאגר האימוץ וייתכן שישנם מועמדים מתאימים במאגר אומנה עם אופק לאימוץ), ניתן יהיה לעיין גם בפרטיהם של מי שנכללו במאגרים האחרים על מנת לבחון את התאמתם, ולבדוק עמם את האפשרות לשנות מבקשתם המקורית. יחד עם זאת מוצע להגדיר את השימוש במידע שבכל אחד ממאגרי המידע תוך שמירת המטרות הנפרדות והשונוות של האומנה ושל האימוץ.

סעיף 15ב - מוצע לקבוע סעיף המתייחס לסודיות מאגר המידע על מנת להבטיח כי המידע הנכלל במאגר יישמר בדרך שתבטיח הגנה עליו ותמנע שימוש בו בניגוד לתכליות הקבועות בחוק זה.

סעיף 15ג - מוצע כי הבקשה לאמץ ילד תוגש לשירות למען הילד במשרד הרווחה והשירותים החברתיים בטופס שייקבעו השרים וכי במועד הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות להיות אומן באומנה עם אופק לאימוץ. פעמים רבות המבקשים לאמץ נאלצים לחכות זמן רב עד שנמסר להם ילד לאימוץ בעוד שבזמן זה ילדים רבים ממתניים לקליטה במשפחות אומנה. לפיכך מוצע כי השירות למען הילד ייתן מידע למבקשים לאמץ ילד על האפשרות לבקש לפנות למסלול של אומנה, או למסלול אומנה עם אופק לאימוץ בכפוף לבחינת התאמתם למסלול כזה.

סעיף 15 ד - הסעיף מבקש לעגן את התנאים הנדרשים לצורך רישום במאגר האימוץ באופן שיבטיח כי המבקשים לאמץ ילד יהיו רק אלו המתאימים לכך. העיקרון העומד בבסיס תנאים אלו הוא עקרון העל בדבר "טובת הילד" המעוגן בסעיף 3 לאמנה בדבר זכויות הילד, אשר לפיו בכל הפעולות הנוגעות לילדים תהא טובת הילד שיקול ראשון במעלה. תנאי הסף המוצעים מביאים לידי ביטוי את מגמת האחדת הדרישות לאומנה ולאיומוץ, על מנת לאפשר את רצף האומנה והאימוץ במקרים שבהם הדבר יידרש, והם מהווים שילוב של המלצות ועדת גרוס בעניין, תוך התאמתן לדרישות המופיעות היום בסעיף 24 לחוק האומנה, כדרישות כשירות לאומנה.

לפי המוצע בסעיף, רשאי להירשם במאגר האימוץ ובמאגר האומנה עם אופק לאיומוץ מי שמתקיימים בו התנאים הבאים: הוא תושב ישראל כהגדרתו בסעיף 28; מלאו לו 25 וטרם מלאו לו 56 בעת הפנייה; הוא וכל אדם אחר המתגורר עמו אינם מכורים לסמים או לאלכוהול; הוא או כל אדם אחר המתגורר עמו לא הורשעו בעבירות מין או אלימות או בעבירה אחרת שמפאת מהותה חומרתה או נסיבותיה הוא אינו מתאים לאמץ ילד או שתלויים ועומדים נגדו הליכים בשל חשד לביצוע עבירה כאמור; הוא בעל הכנסה קבועה ואם מדובר בבני זוג - אחד מהם לפחות בעל הכנסה כאמור; יש בביתו מקום הולם שיש בו כדי לאפשר את התפתחות התקינה של הילד ואת מימוש זכויותיו לפי חוק זה; ילדו לא הוכרז קטין נזקק כמשמעותו בסעיף 2 לחוק הנוער או שבמועד הגשת בקשתו לאמץ ילד חלפו שבע שנים לפחות מתום הכרזה כאמור; עובד סוציאלי לחוק האימוץ השתכנע כי אין במידע הרפואי הנוגע למבקש כדי ללמד על פגיעה ביכולתו לאמץ ילד מאמץ; כן נדרש כי המבקש יעבור הערכה בדבר התאמתו לאמץ ילד כאמור בסעיף 15 והמצא כי הוא מתאים לדבר.

בנוסף, במבקשים שהם בני זוג - נדרש כי ביום הגשת הבקשה חלפו שלוש שנים מיום נישואיהם או מהיום שבו החלו לקיים משק בית משותף וזאת על מנת להעניק לילד המאומץ בית יציב. כמו כן לא ניתן לרשום במאגר מי שיש לו בן זוג, אלא אם כן הבקשה הוגשה על ידי שני בני הזוג יחד ומתקיימים גם בבן הזוג התנאים לרישום במאגר, בהמשך לכך לא יינתן צו אימוץ אלא לשני בני הזוג יחד.

כמו כן, בסעיף קטן (ג) מוצע להותיר שיקול דעת לעובד הסוציאלי הראשי לפי חוק האימוץ לסרב לרשום מבקש במאגר האימוץ, מנימוקים שימסור למבקש ולאחר שנתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו, אף אם מתקיימים בו התנאים המנויים בסעיף קטן (א), אם מצא כי מתקיימות נסיבות שבשלן אין הוא ראוי לשמש מאמץ.

סעיף 15 ה - ועדת גרוס ראתה חשיבות רבה בהערכת התאמה אישית של המבקשים לאמץ, מעבר לבדיקת עמידתם בתנאי הסף. על מנת שהערכה כזו תיעשה באופן אובייקטיבי ככל האפשר ותוך שמירה על ה"ניראות" של הליך כזה, המליצה הוועדה כי היא תיערך על ידי עובד סוציאלי שאינו חלק מהשירות למען הילד. הערכה כזו תוכל להיעשות על ידי עובדים אחרים של משרד הרווחה או במיקור חוץ, על ידי מכוני אבחון. הוועדה המליצה בעניין זה להסמיך את שר הרווחה לקבוע כללים בעניין דרכי ההערכה של המבקשים לאמץ. בהמשך להמלצה זו מוצע כי לשם ביצוע הערכת כשירות של מבקש לאמץ ילד תיערך חוות דעת בכתב על ידי עובד סוציאלי מטעם תאגיד למתן שירותי הערכה מקצועית שמשרד הרווחה התקשר עמו, והנמצא בפיקוח המשרד, או על ידי עובד סוציאלי המועסק על ידי המשרד או על ידי רשות מקומית, הכל כפי שייקבע שר הרווחה בהסכמת שר המשפטים.

כן מוצע בסעיף קטן (ב) כי עורך חוות הדעת ימליץ האם המבקש מתאים לאמץ ילד ופרטים על אודות מאפייניהם האישיים של הילדים אותם הוא מתאים לאמץ. בהקשר זה המליצה הוועדה בין השאר, כי במהלך ההערכה תיבחן גם התאמתם ונכונותם של הפונים (לרבות המבקשים להיות אומנים עם "אופק

לאימוץ"), להיות מאמצים באימוץ "פתוח" - אימוץ בו מצומצמות תוצאות האימוץ (ר' סעיף 16 לחוק). מבקש אשר עמד בתנאי הסף ובהערכת ההתאמה ייכלל במאגר הרלוונטי, תוך רישום אותם מאפיינים ייחודיים אשר יסייעו בעתיד להתאמתו לילד מסוים.

סעיף 15 - מוצע כי ההחלטה הסופית בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תתקבל על ידי עובד סוציאלי ראשי לחוק האימוץ או מי שהסמיך לכך, דבר המבטא את אחריות המדינה כלפי הילדים המאומצים. כמו כן, מוצע כי החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל על ידי הממונה על רישוי האומנה, בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק זה.

סעיף 15 - מוצע לקבוע כי מבקש שנרשם במאגר המידע חייב להודיע על כל שינוי מהותי במצבו שיש בו כדי להשפיע על האימוץ, וכן חייב להודיע על כל שינוי הנוגע לתנאים שבסעיף 15, וזאת על מנת לוודא את התאמתו לאמץ ילד, גם לאחר שנרשם במאגר.

סעיף 15 - מוצע כי במידה שהתקבלה הודעה ממבקש על שינוי בפרטים שיש בו לכאורה כדי להשפיע על כשירותו או על התאמתו של המבקש לאמץ ילד, יועבר המידע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או מי שהוא הסמיך לכך, אשר יבחן מחדש את רישומו של המבקש במאגר. מחיקת המבקש מהמאגר תיעשה רק לאחר שהשתכנע העובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או מי שהוא הסמיך לכך, לאחר שנתן למבקש הזדמנות לטעון טענותיו, כי המבקש אינו עומד יותר בתנאים לרישום במאגר כאמור בסעיף 15.

סעיף 15 - מוצע לעגן את הכללים לפיהם ייקבע כיצד להתאים מאמץ לילד מסוים. בהקשר זה, ועדת גרוס סברה כי ניתן לחלק לשניים את שלבי הטיפול בהתאמת מאמצים לילד. בשלב הראשון, על המבקשים לעמוד בתנאי הסף האובייקטיביים והפורמאליים שנקבעו לכשירות כמאמצים (אשר עוגנו בסעיף 15 המוצע בתיקון זה ובסעיפים 4 ו-5 לחוק). במידה שצלחו את השלב הראשון, עליהם לעבור גם את השלב שני, בו תיבחן התאמתם לצרכי הילד המסוים וזאת על סמך קווים מנחים שעליהם "חולש" עקרון העל של טובת הילד.

בהמשך להמלצה זו, מוצע לעגן בסעיף זה את השיקולים שיש להתחשב בהם בהתאמת מאמצים לילד ספציפי. כפי שנכתב בדו"ח ועדת גרוס, שיקולים אלו הם מטיבם גמישים יותר וכפופים לעקרון הרחב של טובת הילד. ככל שבמקרה מסוים תהיה התנגשות בין הקווים המנחים, תיעשה הבחירה תוך מאמץ לתת משקל ראוי לכל אחד מהקווים המנחים וחתירה לבחירת המאמצים המתאימים ביותר לטובת הילד, בהתחשב במכלול השיקולים. מעבר לייעול המקצועי הטמון בהבניית מנגנון ההתאמה, קביעת קווים מנחים מגשימה את עקרון השקיפות הנזכר בחלקו הראשון של תזכיר זה.

בהתאם לדברים אלו, לפי המוצע בסעיף, בחירת המאמצים לילד תיעשה בהתחשב, בין השאר, בשיקולים הבאים: יכולת המאמצים לענות על צרכי הילד; רקעם של המאמצים לאפשר שמירת דרכי קשר עם בני משפחה, אם קבע זאת בית המשפט; חתירה לרציפות בחיי הילד לרבות רציפות בחינוכו, ברקעו הדתי, התרבותי והלשוני; חתירה ככל האפשר לאימוץ אחים יחדיו; רצונות שהביע הילד בהתאם לגילו ולמידת בגרותו; העדפות של המאמצים בבקשתם לאמץ ילד; בקשה יזומה ומפורשת של הורי הילד הנוגעת לבחירת מאמצים לילד.

כמו כן, בבחינת התאמתם של מאמצים לילד תיבחן תחילה האפשרות לאימוצו על ידי קרובי משפחתו של הילד והכל בכפוף לטובת הילד. הצעה זו מבוססת על ההנחה כי אימוץ בתוך המשפחה עשוי לענות על רוב צרכיו של הילד ולספק לו סביבת חיים שיש בה כדי לשמר את מרקם החיים שבו גדל.

באופן דומה, מוצע לקבוע כי בבחינת התאמתם של מאמצים מתוך המאגר, לילד הנמצא בהשמה במשפחת

אומנה, למעט אומנת חירום לפי פרק ח' לחוק האומנה, תיבחן תחילה האפשרות של משפחת האומנה לאמץ את הילד ותיבדק התאמתם לכך, בכפוף לטובת הילד. הרציונל העומד בבסיס סעיף זה הינו שמירה על רצף חייו של הילד שנמצא כבר במשפחת אומנה והרצון למנוע את העברתו ככל שמדובר במשפחה שיכולה ומעוניינת לספק לו מסגרת משפחתית קבועה.

סעיף 15 - בהמשך לקווים המנחים להתאמת מאמצים לילד מסוים, מוצע לקבוע כי במידה ונמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו של הילד ללא עדיפות ביניהם מבחינת טובתו של הילד, תהיה העדפה לבחירת מאמצים שלפחות לגבי אחד מהם פער הגילאים בינו לבין הילד נמוך מ-48 שנים וכן לבחירת מאמצים שהם בני זוג על פני מאמץ יחיד. עם זאת, מדובר בכללים אשר עשויים להיות להם חריגים ולפיכך יש מקום להכפיף אותם לצרכיו של הילד המסוים ולטובתו.

הרציונל העומד מאחורי סעיף זה הינו כי פער גדול מדי בין גיל הילד לגיל המאמצים עשוי להקשות על יכולתם של המאמצים לעמוד באתגרי הגידול של ילד מאומץ, במיוחד כאשר הילד יגיע לגילאים גבוהים יותר ("גיל ההתבגרות"). כמו כן, רוב חברי ועדת גרוס סברו כי המשאבים הנדרשים לגידולו של ילד באימוץ כמו גם היתרונות לילד בקיומם של שני הורים, מצדיקים את העדפת האימוץ על ידי בני זוג על פני מאמץ יחיד, מבלי לשלול את האפשרות לאימוץ כזה במקרים המתאימים, כגון כאשר הכישורים ההוריים של המאמץ היחיד הם בולטים ויש קושי למצוא מאמצים לילד שהם בני זוג או כאשר הגורם הטיפולי סבור מסיבות אחרות כי טובת הילד הוא באימוץ על ידי מאמץ יחיד.

סעיף 15א - מוצע לקבוע כי במידה שהתקיימו נסיבות המצדיקות אימוצו של ילד על ידי קרוב משפחתו או אדם קרוב אחר, רשאי עובד סוציאלי לחוק האימוץ לאשר את אימוצו של הילד על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר, וזאת אף ללא התקיימותם של התנאים לרישום במאגר הקבועים בסעיף 15ד(א): סעיף 15ד(א)(2) המתייחס לגיל המינימלי והמקסימלי לאימוץ, סעיף 15ד(א)(5) המתייחס למשך הזוגיות במבקשים שהם בני זוג, סעיף 15ד(א)(6) המתייחס להכנסה הקבועה של המבקש וסעיף 15ד(א)(7) המתייחס לקיומו של מקום הולם המאפשר את התפתחותו התקינה של הילד בביתו של המבקש. הרציונל העומד בבסיס ההחלטה של סעיפים אלו, הוא שלגבי אימוץ בתוך המשפחה או אימוץ על ידי אדם הקרוב לילד, הרי שלרוב תהיה זו טובתו של הילד באימוץ כזה ולפיכך יש לאפשרו אף ללא התקיימותם של חלק מהתנאים הקשיחים לאימוץ. יצוין כי חריגה מתנאי הסף כאמור, מותנית בקיומה של חוות דעת של עובד סוציאלי לחוק האימוץ, לפיה טובתו של הילד המסוים באימוצו על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר.

סעיף 4:

מוצע למחוק את פסקה (2) בסעיף 25, לאור הביטול המוצע של סעיף 3 לחוק, אליו מפנה הפסקה.

סעיף 5:

מוצע למחוק את המילים "התשע"ו-2016", לאור העובדה שחוק האומנה אוזכר בסעיף 15א(א) המוצע, ולכן אין צורך לאזכרו בשנית.

סעיף 6:

לאור התיקונים המוצעים לחוק האימוץ, כפי שהוצגו לעיל, מוצע לתקן את חוק האומנה כמפורט להלן:

מוצע לתקן את סעיף 22(א) לחוק האומנה כך שהנושא הקמת מאגר המידע של המבקשים לאמץ ילד ושל המבקשים לקבל רישיון לאומנה - ייכלל גם בחוק האומנה. בהמשך לכך, מוצע להוסיף את סעיפים 22(א1)-22(א4) כך שנושאי הרשימות הנפרדות, ניהול המאגר והשימושים שיעשו במידע שנכלל

במאגרים - ייכתבו גם הם בחוק האומנה.

כפי שצוין לעיל, ועדת גרוס המליצה כי השמתו של ילד באומנה, כאשר יש סיכוי כי בעתיד יהיה צורך למסרו לאימוץ, תיעשה תוך חתירה לכך שהילד יושם אצל אומנים שהביעו את הסמכתם העקרונית להפוך בהמשך למאמצים אם יהיה בכך צורך, וכי ייבדק כבר בעת ההשמה באומנה כי עקרונית הם מתאימים לשמש כמאמצים לילד מסוים. לפיכך, המליצה הוועדה על התייחסות לרצף האומנה והאימוץ כבר בשלב של גיוס ומיון הפונים המבקשים להיות אומנים. בהתאם להמלצה זו, מוצע לתקן את סעיף 23(א) לחוק האומנה כך שכבר בעת הגשת הבקשה לקבלת רישיון אומנה יציין המבקש האם הוא מעוניין בהשמת ילד אצלו, אשר עשוי להתעורר בעתיד הנראה לעין צורך באימוצו, והאם הוא יהיה מוכן לאמץ את הילד אם יתעוררו נסיבות כאמור. כמו כן, מוצע להוסיף את סעיף 23(א1) כך שבהתאמה לחוק האימוץ, בעת הגשת הבקשה לקבלת רישיון אומנה, יינתן למבקש מידע גם באשר לאפשרות לאמץ ילד וכן להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך הצורך באימוצו.

מוצע להוסיף את סעיף 26(ה) לחוק האומנה ולפיו החלטה על רישום מבקש במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ. מאחר שמדובר במבקשים שעשויים לשמש בעתיד כמאמצים לילד, מן הראוי כי החלטה על רישום במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תהיה גם בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ.

מוצע לתקן את סעיף 32 לחוק האומנה כך שיובהר כי ככלל משפחת אומנה עבור ילד תיבחר הן מתוך מאגר האומנה והן מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ. משפחת אומנה עבור ילד, בנסיבות שבהן עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו תיבחר מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ על מנת להבטיח, ככל הניתן, קביעות ורציפות בגידולו של הילד. במידה שלא נמצאה משפחת אומנה לילד בנסיבות כאמור, תיבחר משפחת האומנה גם מתוך מאגר האומנה וזאת על מנת שלא לעכב את השמתו במשפחת אומנה.

כמו כן, מוצע לתקן את סעיף 37(ג) לחוק האומנה כך שככל שמדובר בהשמה באומנה עם אופק לאימוץ - הסכמת העובד הסוציאלי לפי חוק האימוץ, כאמור בתיקון המוצע לסעיף 26(ה) המפורט לעיל, תינתן גם בשלב ההשמה של הילד במשפחת האומנה ולא רק בשלב הרישום במאגר.